

Primele ritmuri

Istoria culturii și artelor noastre n-a cunoscut moment mai fierbinte, mai plin de freamătul neliniștii creatoare, decât momentul actual. Au început să răsunе primele ritmuri și acorduri, să se încerce primele armonii cromatice, să se deseneze cele dintii linii de desfășurare ale vast cuprinzătoarei sărbători a muncii și a frumosului — Festivalul național „Cântarea României“. Un termen de comparație cu acest climat răscolitor de talente, covârșit de sugestii și inițiative artistice, s-ar putea găsi, poate, numai în marca acțiune pașoptistă de cercetare a zăcămintelor și de valorificare și răspindire a virtuților spirituale, cîte aveau, de atunci, să definească, să dovedească și să impună — prin eposul cîntecului bătrînesc și prin lirica doinei noastre — o trăsătură de bază, specifică națiunii române, de străvechi și adinei rădăcini istorice pe aceste meleaguri mioritice. Descoperirea, atunci, a fibrei genetice poetice a românului, departe de a se fi păstrat doar ca o butadă de efect romantic în introducerea lui Alecsandri la culegerea lui de poezii populare, a făcut, dimpotrivă, carieră activă și a stat, pînă azi, temei și argument al folcloristicii noastre. Azi, semnificația formulei „românul e născut poet“, iată-o adîncită, extinsă, amplificată. Nu numai în zonele celorlalte arte — muzice, coloristice, decorative, plastice. Indice, Viața însăși, în substanța și înfățișările ei imediate — în plin proces de eliberare și îndreptîndu-se decis spre instalarea deplină a omeniei în om — tînde să-și dezvăluie și să-și rostuiască o îndreptățire, dacă nu chiar o structurare, în poetic. Poporul nostru se regăsește, astfel, cu sine și capătă conștiința de sine; pe meleagurile lui trace s-a născut doar cel mai înefabil, mai plin de farmec dintre mituri — Orfeu.

Vocația poetică a poporului, subliniată cu exultanță de bardul de la Mircești, se face vădită și se vrea astăzi una cu bucuria omului muncii de a-și demonstra, în faptă de artă, fapta de muncă, de a marca, prin noblețea cîntecului și jocului, bogata lui zestre de pricepere, de istețime, de hărnicie, de vitalitate, de încredere în puterile, în visurile, în convingerile, în opțiunile, în eforturile lui ziditoare. „Cîntarea României“ profilează ca pe o mărturie națională, deschisă, concretă, această contopire a gestului material productiv, cu gestul construind frumosul, lăsînd să cadă granițele, în bună măsură aparente, dintre meșteșugul artelor și arta meșteșugului.

Sub aceste auspicii, problemele muncii artistice nu pot rămîne străine de problemele muncii productive, cum nu pot rămîne străine, în general, de problemele vieții — condiția substanței artistice însăși. De aceea, în timp ce s-a legat mai strîns decît oricînd altădată relația dintre slujitorii profesioniști ai scrisului literar și ai artelor scenice și slujitorii lor amatori, desfășurarea stagiunii începe și ea să fie urmărită nu doar în funcție de realizările teatrelor profesioniste, de repertoriul selectat pentru acestea, ci și după realizările celor peste 20 de teatre populare, cîte ființează (deocamdată) pe întinsul țării, cu formații stabile de actori (și regizori), recrutați din rîndul oamenilor muncii, ca și după cele ce pregătesc ori sfîrșesc prin a încheга, cu rost artistic, miile de formații de amatori ale caselor de cultură din satele și ale cluburilor muncitorești din uzinele țării.

Setea de satisfacțiile artei se manifestă sporit în rândul minutorilor celor mai felurite unelte de muncă : convingerea în necesitatea de a-și adăpa propriile lor aptitudini, nemijlocit, la izvoarele vieții — ale muncii — de toate zilele și de toate aspectele e tot mai vie în rândul creatorilor de artă calificați. Față de această realitate, e bogată în semnificații alcătuirea, în spiritul Programului de măsuri al partidului — sub auspiciile intrunite ale C.C.E.S., sindicatelor, Institutului de etnologie și dialectologie, A.T.M. și Asociației Scriitorilor din București (secția de dramaturgie) — a unor brigăzi complexe de scriitori și critici de teatru, regizori, actori. Misiunea acestora este de a da sprijin, îndrumare, sfat sau chiar de a fi părtaș la realizări, alături de oamenii muncii care-și consacră timpul liber artei teatrului. Un teatru popular nu e numai o instituție de delectație amatorescă ; e un laborator, un atelier de artă. Pe lângă mai fiecare teatru popular, funcționează un cenaclu de literatură, cu precădere dramatică ; ce loc poate fi mai nimerit pentru depistarea darurilor scriitoricești, altcum „anonime”, pentru punerea lor în valoare, pentru educarea, dezvoltarea, consacarea lor ? Unde s-ar putea exercita mai fecund — mai „spectaculos”, chiar — sprijinul unui scriitor sau al unui critic de meserie, decît într-un asemenea cenaclu ? Mai în fiecare reședință a unui teatru popular funcționează și o școală populară de artă. Elevii veniți aici — după-amiaza, seara — sînt, în timpul zilei, la bancul de lucru, pe tractor, la strung, la mașina de calcul etc. Poate fi catedră de artă a spectacolului, de artă a actorului, de estetică și istorie a artelor teatrale, mai ispititoare altunde, pentru un meseriaș al teatrului, decît aici, unde, vădit, setea de frumos e una cu setea de a fi ? Un teatru popular e un univers de disponibilități ; ce scenă s-ar putea oferi mai pasionant demersului unui regizor ? Unde, o experiență artistică i-ar putea fi mai fructuoasă, mai revelatoare ?

Specialiștii teatrului nu fac, desigur, acum, primele lor drumuri și nu iau pentru prima oară contact cu lumea amatorilor. Este, însă, pentru prima oară cînd o fac masiv și sistematic, cu conștiința responsabilă a unei datorii nu numai artistice, dar și civice, și cu gîndul unei „investiții reciproc avantajoase”. Fîndcă aceste contacte duc la educarea într-o artă a oamenilor muncii, dar duc, deopotrivă, la propria lor educare — dînspre oamenii muncii — într-o viață, într-o cunoaștere și înțelegerea ei mai profundă, mai reală, concretă. Se încheagă, din asemenea contacte, un sentiment proaspăt și viguros de comuniune, de participare solidară la un act de construcție culturală, etică, umană.

Asemenea sentiment l-au trăit de curînd și participanții la coloeviile ce au avut loc, în diferite centre ale țării, pe feluritele probleme care se pun astăzi teatrului, creatorilor, judecătorilor creației dramatice și teatrale românești. Unele din aceste coloevii — cum a fost, de pildă, cel de la Bacău (consacrat criticii dramatice), ori cel de la Gaița (privind funcțiile social-educative ale comediei), ori cel de la Oradea (legat de necesitatea unei dramaturgii pe măsura forțelor artiștilor amatori) — au fost, cum s-ar zice, „deschise”, îmbogățite, în trimerile și în implicațiile lor, de demonstrația genuină a unor echipe și brigăzi artistice (ca, bunăoară, cele țărănești din Măgurești, Dărmănești, Mărgineni, Slănic Moldova, ori echipele muncitorești din Bacău, ori, iarăși, cele țărănești din Holod, din Roșia, din Tirgu Lăpușului), ca și de participarea la discuții și de judecățile unora dintre animatorii, protagoniștii sau spectatorii spectacolelor acelor echipe.

Roadele „deschiderii” acesteia sînt încă de ordin afectiv ; ele nu vor intirzia, însă, a atinge, de o parte și de alta, criteriile de judecată a faptelor de artă, modul de receptare a frumosului artistic. Va fi unul dintre roadelile majore ale neliniștii creatoare ce caracterizează, în aceste zile, climatul spiritual al poporului, climatul generat, din chiar primele lui rînmuri și acorduri, de Festivalul național „Cîntarea României”.